

Духовні видання Харківської єпархії (1862–1884 рр.) як джерело з історії освіти

Ганна Бондаренко

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

E-mail: Nutelll@yandex.ru

У другій половині XIX ст. в Російській імперії стрімко збільшується кількість релігійно-церковної періодики. Поширення духовних видань було викликане багатьма факторами, які виникли у російському суспільстві внаслідок проведення Великих реформ. Вивчення матеріалів духовної періодики Харківської єпархії дає змогу дослідити ставлення місцевого духовництва до проблем та процесів реформування освіти.

У Харкові виданню духовної періодики сприяли діяльність духовної семінарії, університету, а також активна участь місцевих архіпастирів. Протягом 1862–1884 рр. на теренах Харківської єпархії виходили «Духовный Вестник» (1862–1867 рр., редактор В. І. Добротворський), «Духовный Дневник» (1864–1867 рр., редактор архімандрит Агапіт), «Харьковские Епархиальные Ведомости» (1867–1884 рр., редактор І. Л. Чижевський).

Упорядники духовних видань відводили чільне місце публікаціям актової документації, постійно розміщували матеріали урядових постанов і розпоряджень єпархіального керівництва, які є важливими для вивчення навчально-виховної та економічної діяльності духовних навчальних закладів єпархії. Колективи редакцій духовної преси особливу увагу надавали публікації діловодної та звітної документації. На сторінках періодичних видань регулярно друкувались звіти архіпастирів, семінарії та духовних училищ єпархії. Певне місце на шпальтах духовної періодики займали статистичні данні по духовним навчальним закладам. Такі матеріали надають цінну інформацію про кількісний склад учнів та викладачів духовних навчальних закладів єпархії, про їх навчально-методичне та матеріальне забезпечення.

На сторінках духовних видань друкувались різноманітні за жанром матеріали, що відображали проблеми освіти й найбільше турбували суспільство. У той час увагу преси, як світської так і духовної, привертав процес реорганізації початкової освіти. Світська періодика починає жваво обговорювати проекти реформування народної освіти. Автори цих видань виступали за надання виняткового права керівництва початковою освітою приватним особам та земствам. Духівництво піддається нищівній критиці та звинуваченням у не спроможності вести справу народного просвітництва. У свою чергу, духовенство на шпальтах релігійних видань доводило свою здатність займатися народною освітою. Саме ця полеміка найбільш яскраво відображає ставлення духівництва до початкової освіти. Упорядники духовних видань приділяли значну увагу публікаціям, у яких висвітлювалися проблеми, що виникали перед духівництвом у народній школі. Матеріали цих статей дозволяють більш детально розглянути та проаналізувати освітню діяльність духовенства.

У 1860-ті роки, особливо в момент до і після прийняття реформ, на сторінках періодики публікувалися проекти і різноманітні статті, присвячені реформуванню духовних навчальних закладів. На шпальтах духовних

видань Харківської єпархії місцеве духовництво та викладачі семінарії виступали зі своїми пропозиціями щодо ліквідації недоліків навчального процесу і кращої організації середніх духовних навчальних закладів.

На сторінках духовних видань обговорювались й інші проблеми освіти. Чимало матеріалів було присвячено університетській освіті. Зокрема, статті, присвячені обговоренню нового університетського статуту. Духівництво виступало за збереження окремої кафедри та обов'язкового курсу богослов'я. Духовна періодика не обійшла увагою і проблем жіночої освіти, чимало авторів статей виступали з пропозиціями та планами покращення жіночих духовних училищ.

Отже, матеріали православної періодики Харківської єпархії не тільки відображають стан освіти та її проблеми в єпархії, але і відкривають можливість дослідити ставлення місцевого духовництва до процесу реформування освіти у Російській імперії.